

מלבי"ם – תוכן המחברת מ'אילת השחר'

אופן הכריחו דבר מן המלה או האות ההיא אשר בא כמשפטו וכהלכתו, וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצוא מה שייכות יש להאות הנדרש אל הדרוש הנדרש ממנו. וגם לו היה הדבר כן הלא יפלא מדוע לא רחקו כמהו בכל מקום שבא האות והמופת הזה במקרא. וימצא לפעמים שדרשו מלה אחת וגם לפעמים העמיסו עליה דרושים רבים שונים משא לעיפה במקום אחד מיוחד, ובא כדבור הזה וכמתכונתו במקומות רבות למאות והנה על מכוננו בשלום, לא גערו בו ולא הכלימהו ולא דרשו בו דבר. ולפעמים דרשו דרוש א' במקום אחד ובמקומות אחרות דרשו ממלה הזאת עצמה בהפך כאילו דרשו ככל העולה על רוחם, דברים התלויים על בלימה. וכאשר שאלנו לדור ראשון ומקנים גתבונן מה ענו על זאת, ראינו כי מלבם יוציאו מלים שהכתובים המוצאים

התורה והמפוזר <מלבי"ם> עמוד מס 461 N [בראשית, שמות, ויקרא] מלבי"ם, מאיר ליבוש בן יחיאל מיכל חודש ע"י תכנת אוצר החכמה

לראי' אל ההלכות הם רק ציונים ואסמכתות. אשר הציבו להם ציונים לעורר הזכרון. ועקרי ההלכות היו מקובלות ביום בעל סה. וזה רחוק מאד, כי ראינו שהם שואלים תמיד מנא לך ומשיבים מקרא סלוני, ומקשים והא הא קרא מבע"ל לכתניא, ומתריצים ומקשים ומסלפלים, שלא יצויר שיקשו כן על דבר שהוא רק רמז וסימן לבד. וכשיש מתלוקת כ"א מביא ראי' לדעתו מן המקרא, ודוחה ראייתו של חברו, והגמ' מסלפל תמיד ביניהם בענין המקרא ומדקדק עד כחוט השערה, וסותר ובוהה ומכריע ביניהם מן המקרא. עד שמבואר שעיקר ראייתם הוא מן הכתוב, ששם נוסעו ההלכות גם שורשו, ולא באו כשורש מארץ ציה. וכבר חלק הרמב"ם בהקדמת המשנה בין הדברים שאין להם שורש במקרא שנקראים בשם הלמ"מ ובין דברים שמוצאם מן הכתוב, והם נבדלים זה מזה בכמה דברים, שאין דינין ק"ו מהלכה וכדומה, והרמב"ם מנה וספר את הדברים שהם הלמ"מ והם מתי מספר. וכל המון ההלכות זולתם אשר רבו כמו רבו הם גלמדים מן הכתוב ובתורת הכתב סודם אבל מי כהחכם ומי יודע ששר דבר לחבר רחוקים בזרוע. וכל מעיין יודע כי הפשט והדרוש איש אל עבר סניו ילכון יתפרדו ולא יתלכדו — הדבר הזה מלבד אשר הפליא את העם הזה הפלא ופלא, ובני פריצי עמינו התנשאו להעמיד חזון ונכשלו, ויצאו מהם הקראים והמכחישים אשר שברו עול נתקו מוסרות וישחיתו עצומים ועם קדושים, הנה גם מן המשכילים יכשלו לצרף ולכרר וללבן, ויפסחו על שתי הסעיפים, לפעמים יטה לבבם אל חכמת הלשון ואל פשוטי המקראות והי' הדרוש בעיניהם לזרה ויקראו שמו מרה, ולפעמים ימשכו אחרי הדרוש והקבלה וינאצו כל יודע הגיון וכל משים שכל להבין במקרא, וינצו שני האחים הפשט והדרוש יחדיו וירגנו באהליהם ואין מושיע וכאשר הייתי בימי חרסי בראותי אני את החזיון ואבקשה בינה נהייתי ונחליתי ימים ואקום ואעשה את מלאכת המלך ואשתומם על המראה ואין מבין :

התורה והמפוזר <מלבי"ם> עמוד מס 462 N [בראשית, שמות, ויקרא] מלבי"ם, מאיר ליבוש בן יחיאל מיכל חודש ע"י תכנת אוצר החכמה

לאור ואפלה לצהרים. בצד השלישי הוא הכריח התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה. ומחבר את הכתב והקבלה כולאות והיה המשכן אחו, הוא מבאר דברי חכמים וחדותם דברי רביתינו בקבלתם עפ"י יסודי הלשון וע"ם חוקי המליצה וההגיון בדרכים חדשים מיפלאים ומסולאים. יראו הרואים וישכילו התיעו כי הי' ביד חז"ל איצרות אדירות ובצורות. כללים גדולים ביסודי הלשון ודרכי הדקדוק וההגיון חוקים קבועים כמסמרות נטועים. ובידם אנך ואבן הכונים לעשות כונים למלאכת השמים. למס במאונים כל דבור וכל מלה. ולדרוש כמוסלא כל הדרשות מסיני מורשות, וכל דברי הקבלה ותורת הפה בכתב מביארות ובעימק הפשט והמליצה שמורות, בו ילמרי רוגנים לקח כסילים תבונה לצים אמונה לדעת כי הדרוש הוא הפשט הפשיט. יכל דברי חז"ל מוכרחים ומיטבעים

התורה והמפוזר <מלבי"ם> עמוד מס 461 N [בראשית, שמות, ויקרא] מלבי"ם, מאיר ליבוש בן יחיאל מיכל חודש ע"י תכנת אוצר החכמה

בעומק הלשון וביסודי השפה העבריה, יראו העברים כי יש פנינים עשרת מונים. ויראו העורים כי יש נשק וכלי קרב נגד זאבי ערב וערב רב, נגד כל כופר ופוקר כל מכחיש ומבקר, נגד כל משרש ועוקר הכופר בעיקר או מסתפק וחוקר. יסכר פי דוברי שקר : נפתחו השערים ויראו הבורעים כי יש חכמה והיא נעלמה מעין כל מדקדק חוקר ובודק. ולא הגיעו כל חכמי הלשון לקרסולי דור ראשון. ואם הלכו האחרונים חשכים הראשונים כמלאכים הם היו שרי קדש, הם צפו ברוח הקדש. להם לבדם נתנה חכמה ולא עבר זר בתוכם :

כי אמנם כבר נבוכו הלבבות והמעיינים השתאו. על זאת נשמו אחרונים וקדמונים התפלאו, לאמר זאת התורה אשר לנו הנקראת בשם תורה שבע"ס מה יסודה ואיה משכן כבודה. מי שם ממדיה, מי ירה אבן פנתה ועל מה אדני הטבעו. כי כל מעיין בצדק וטובט במשרים, יראה שהיא נסמכת תמיד על משענת הכתובים ונדרשת מן המקראות כמו שיראה כל העובר על הסקודים בספר מכלתא ספרא וספרי בכל דרשותיהם, וכל השט בשני התלמודים הבבלי והירושלמי בכל חלקיהם. אולם כאשר נבקר את הכתובים עצמם ונשית לב למסלה דרך הלכו בהיצאת ההלכות מן הכתוב, מעגלותיה נעו ועקבותיה לא נודעו. כי ברוב דבריהם נראה שלא לבד שאין ששט המקרא מכריח את הדרוש ההוא שהוציאו ממנו, כי גם לפעמים היה בהפך שעומק הפשט סותר את הדרוש ומתנגד אליו, וברוב פעמים תלו כל שלטי הגבורים על קירי עכביש וסמכו הלכות גדולות וקבועות על מלה או אות אחת אשר בכל אשר יעמל האדם לדעת לא יוכל למצוא באיזה

התורה והמפוזר <מלבי"ם> עמוד מס 461 N [בראשית, שמות, ויקרא] מלבי"ם, מאיר ליבוש בן יחיאל מיכל חודש ע"י תכנת אוצר החכמה

פ' ויצא

ספר בראשית פרק לא

- (מד) ועתה לכה נכרתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך:
(מה) ויקח יעקב אבן וירימה מצבה:
(מו) ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים ויקחו אבנים ויעשו גל ויאכלו שם על הגל:
(מז) ויקרא לו לכן יגר שהדויתא ויעקב קרא לו גלעד:
(מח) ויאמר לכן הגל הזה עד ביני ובינך היום על כן קרא שמו גלעד:
(מט) והמצפה אשר אמר יצף ידוד ביני ובינך כי נסתר איש מרעהו:
(נ) אם תענה את בנתי ואם תקח נשים על בנתי אין איש עמנו ראה אלהים עד ביני ובינך:
(נא) ויאמר לכן ליעקב הנה הגל הזה והנה המצבה אשר יריתי ביני ובינך:
(נב) עד הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבר אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת לרעה:
(נג) אלהי אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו אלהי אביהם וישבע יעקב בפחד אביו יצחק:
(נד) ויצבח יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכל לחם ויאכלו לחם ויילינו בהר:

מדרש רבה בראשית פרשה עד פסקה יג

ויען לבן ויאמר ליעקב הבנות בנותי והבנים בני אמר רבי אבין כולהון בנותיו היו הבנות בנותי הרי שתיים ולבנותי מה אעשה הרי ארבע רבנן מייתי ליה מהכא אם תענה את בנותי הרי שתיים ואם תקח נשים על בנותי הרי ארבע ויקח יעקב אבן וגו' אר"י כשן הזה של טבריא היתה ויאמר יעקב אל אחיו לקטו אבנים כמה אחין היו לו חד ולווי קבריה אלא אלו בניו שהוא קורא אותן בלשון הקודש אחיו א"ר הונא גבורים כיוצא בו צדיקים כיוצא בו א"ר יודן לבש אדם לבושו של אביו הרי הוא כיוצא בו:

העמק דבר שם

ויאמר יעקב לאחיו. פרש"י ע"פ המדרש דלאחיו היינו בניו. דא"א לפרש אחיו כמו לעיל נגד אחי ואחיר. וכן להלן ויקרא לאחיו. שאין ד"א לבקש אנשים חשובים ללקט אבנים לאכילה. אלא ע"כ המה בניו. ועדיין צריך טעם למה באמת לא צוה לעבדיו ושפחותיו לעשות כן. ותו למאי כתיב לאחיו. ולא לבניו. אלא בשביל שהיה בזה הענין מידת יעקב לשבת בטח ושלום עם אנשים. ואע"ג שלבן הקניטו הרבה ובפרט בסוף דבריו אמר כל אשר אתה רואה לי הוא. מ"מ לא חש יעקב לזה וביקש לרדוף אחר השלום ולעשות לגימה לקרב את לבבו. ורצה עוד להרגיל בניו למדה זו הנפלאה. ע"כ צוה אותם ללקט אבנים לשם כך. ואם היה אומר בני לקטו אבנים לא היה נקלט בלבבם דרך מוסרי בזה ואמרו בלבם כי עושים בצווי אביהם ע"כ קראה אחי לקטו אבנים להגיד יושר מדה זו שגם בלי גזרת אב. יפה לנו לאחוז במדה מישבת לבטח.